

Taskuraha ihaldus teeb lapsed leidlikuks

EPL
25. V
96

"Minu tütar viib taskuraha teenimiseks pidevalt salaja pudeleid ära," kurdab ema sõbrannale. Materiaalselt hästi kindlustatud isa on hädas oma pojaga, kes käib koos sõpradega plekkpurke korjamas. Kolmas lapsevanem märkab, et tema tütar näppab ta rahakotist vahel raha.

Koolis annavad lapsed üksteisele protsendiga laenu, müüvad oma teadmisi ja mängivad raha peale kaarte — seda võib hukka mõista, heaks kiita või ära keelata, kuid laste rahatehingud jäävad.

Paljud vanemad ei suuda selgusele jõuda, kui palju tuleks lapsele taskuraha anda ja mida teha, kui laps kipub "omal" moel raha teenima.

"Kõik, mis toimub täiskasvanute maailmas, toimub ka laste maailmas," tõdeb Tallinna Kriisiabikeskuse psühholoog Tiiu Meres. "Täiskasvanud avastavad igasuguseid võimalusi, kuidas "raha teha" — ei maksaks arvata, et lapsed on vähem leidlikud."

Tiiu Merese hinnangul ei tasuks pahandada pojaga, kes käib koos sõpradega plekkpurke korjamas, kuigi vanemad võiksid talle soovitud taskuraha anda. Võib-olla soovib ta olla emast-isast materiaalselt sõltumatu ja ise hakkama saada või meeldib talle lihtsalt koos sõpradega aega veeta.

Muidugi peaksid vanemad välja uurima, kus ja millega laps raha teenib. Ohutunde puudumise tõttu võidakse last kergesti ära kasutada ja ohtlikesse afääridesse mässida.

Reklaam ehitab kodust õhulossi

Kui laps näppab vanemate tagant raha, ei maksaks teda kohe karistada või veel hullem, läbi nüpeldada. "Tuleks välja selgitada, miks lapsel oli nii väga raha vaja," ütleb Tiiu Meres. "Võimalusel võiks tema sooviga arvestada." Vanem peaks lapsele selgitama, et kui ta tahab midagi osta, peab ta oma soovi põhjendama ja raha küsima.

Vanemad peaksid toetama lapse soovi teenida endale taskuraha.

AIVAR PÄRTEL

Lapse suhtumine rahasse sõltub Tiiu Merese sõnul paljuski tema iseloomust ja perest, kus ta kasvab. Seda mõjutab suuresti ka massimeedia. "Normaalse äraelamise viisiks pakutakse mudelit, mis on tegelikult jõukohane vaid viiele protsendile Eesti elanikkonnast," tõdeb psühholoog.

Tema hinnangul maalivad reklaamid algklasside lastele pildi, et "töelises elus" on perel kolmekorruselise maja, kus igaühel on oma tuba, ema naeratab hommikust õhtuni ja kunagi ei ole ühtegi tüli.

Pidevalt sellist pilti nähes ja kuulates tundub lapsele, et kuskil on tõesti see "töeline elu", millest tema milligipärast osa ei saa. "Laps hakkab mõtlema, et tal on midagi viga, sest tema ei saa nii elada. Ta arvab, et ta on viletsam kui teised või hoopis milleski süüdi. Ja mis veelgi halvem, talle tundub, et tema perekond ei kõlba kuhugi," arutleb Tiiu Meres.

Psühholoogi hinnangul oskavad lapsed, kellel on olnud võimalus kõike proovida, asju reaalsemalt hinnata.

"Laste jaoks, kes ei ole peaaegu midagi proovida saanud, jäävad need asjad ikka ihaldusväärseks. Laps ei saa teoreetiliselt aru, et oma vana nukk on parem kui Barbie, mis hiilgab reklaamides ja poeriiulil ning mis on peaaegu kõigil lastel olemas," tõdeb Tiiu Meres.

Võimaluste piires võiks lasta lapsel proovida asjade headust, kuid samas ei saa unustada, et reklaamijada ei pea tu kunagi. "Kogu reklaam ongi ju üles ehitatud sellele, et kogu aeg oleks midagi uut, mis on veel järele proovimata," tõdeb psühholoog.

Last tuleb õpetada rahaga ümber käima

Taskuraha andmisel tuleks Tiiu Merese sõnul lähtuda lapse iseloomust. Mõne lapse loomus on selline, et ta ei suuda kuidagi raha kulutamise kiusatustele vastu panna. Ta mõtleb küll, et hakkab jalgratta ostmiseks raha koguma, kuid niipea, kui möödub mõnest kioskist, ei suuda ta ahvatlusele vastu panna ja ostab sealt plastmasspüstoli või Tupla-šokolaadi. "Laps on ise ka pärast kurb, et ta sellise osti tegi," usub psühholoog. Sellisel juhul on parem lapsele raha üldse mitte anda või kui, siis vähe. Jalgratta võiks vanem talle oma rahast osta.

Teine laps suudab aga juba üsna varakult ennast kontrollida ja osustid hoolikalt valida. "Kui laps on suuteline ennast oma soovide nimel pingutama ja raha korjama, siis miks ei võiks vanemad seda toetada," leiab psühholoog.

Laps õpib ka rahaga ümberkäimist vanemate järgi. Tiiu Merese hinnangul pole tähtis, kas isal ja emal on ühine rahakott või eraldi raha. Tähtis on, et vanemad suudaksid rahaprobleemid omavahel sõbralikult selgeks rääkida.

Kui peres on vähe raha ja lapsele ei ole võimalik taskuraha anda või seda ei taheta mingi mõttetu asja ostmiseks kulutada, tuleks keeldumist põhjendada, et laps mõistaks vanemate kaalutlusi.

MARIKA RAISKI